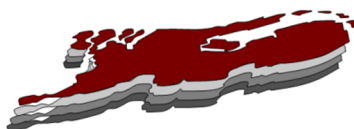

**Bureauonderzoek en Inventariserend
veldonderzoek - verkennende fase**

**Spanbeddestraat,
Haaksbergen, gemeente
Haaksbergen (OV).**

oktober 2017

Versie 1.1 (concept)

In opdracht van:
BJZ.nu
Twentepoort Oost 15a
7609 RG Almelo

Colofon

Laagland Archeologie Rapport 113

Bureauonderzoek en Inventariserend veldonderzoek - verkennende fase
Spanbeddestraat te Haaksbergen, gemeente Haaksbergen (OV)

Auteur: E.W. Brouwer

In opdracht van: BJZ.nu

Foto's en tekeningen: Laagland Archeologie

Status rapport: Versie 1.1 (concept)

Controle: J.A.M. Oude Rengerink

Autorisatie: J.A.M. Oude Rengerink

ISSN 2468-4759

Laagland Archeologie V.O.F
Cobbingstraat 27
7631 DA Ootmarsum

E-mail: info@laaglandarcheologie.nl
KvK-Nummer: 60294418

© Laagland Archeologie V.O.F, Ootmarsum, oktober 2017

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of op welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgevers. Laagland Archeologie V.O.F. aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

Samenvatting

Laagland Archeologie heeft in oktober 2017 een Bureauonderzoek en Inventariserend veldonderzoek - verkennende fase uitgevoerd aan de Spanbeddestraat te Haaksbergen. Het onderzoek vond plaats in verband met de ruimtelijke procedure vanwege het voornemen op het terrein een uitbouw van de bestaande bebouwing te creëren. De gemeente heeft aangegeven dat archeologisch onderzoek hier noodzakelijk is.

Het bureauonderzoek had tot doel een archeologisch verwachtingsmodel op te stellen. Het plangebied is op de geomorfologische en bodemkaart niet gekarteerd, maar waarschijnlijk ligt het in een zone met dekzandruggen en -koppen en is vanaf de late middeleeuwen een plaggendeak opgebracht. In de omgeving komen met name archeologische resten uit de late middeleeuwen voor. Op basis van de landschappelijke situatie worden resten uit de periode neolithicum – late middeleeuwen verwacht. Het plangebied is onderzocht door middel van een drietal boringen. In alle boringen is sprake van een tot in de C-horizont verstoord profiel. Er zijn geen aanwijzingen voor de aanwezigheid van een plaggendeak aangetroffen, noch sporen van bodemvorming. Evenmin zijn archeologische indicatoren aangetroffen.

De kans dat het gebied nog archeologische resten met een intacte archeologische context bevat wordt daarom zeer laag geacht.

Op basis van de resultaten van het veldonderzoek wordt geadviseerd geen archeologisch vervolgonderzoek in het plangebied uit te voeren. De implementatie van dit advies is in handen van de bevoegde overheid, de gemeente Haaksbergen.

De gemeente wordt hierin vertegenwoordigd door haar deskundige, de heer A. Vissinga (regio-archeoloog), 038 – 421 32 57, mail albert.vissinga@oversticht.nl. Indien tijdens de uitvoer van de werkzaamheden onverhoopt archeologische resten worden aangetroffen, of resten waarvan redelijkerwijs vermoed kan worden dat het een archeologische betekenis heeft, dan dient onmiddellijk contact te worden gezocht met de gemeente en/of haar regio-archeoloog.

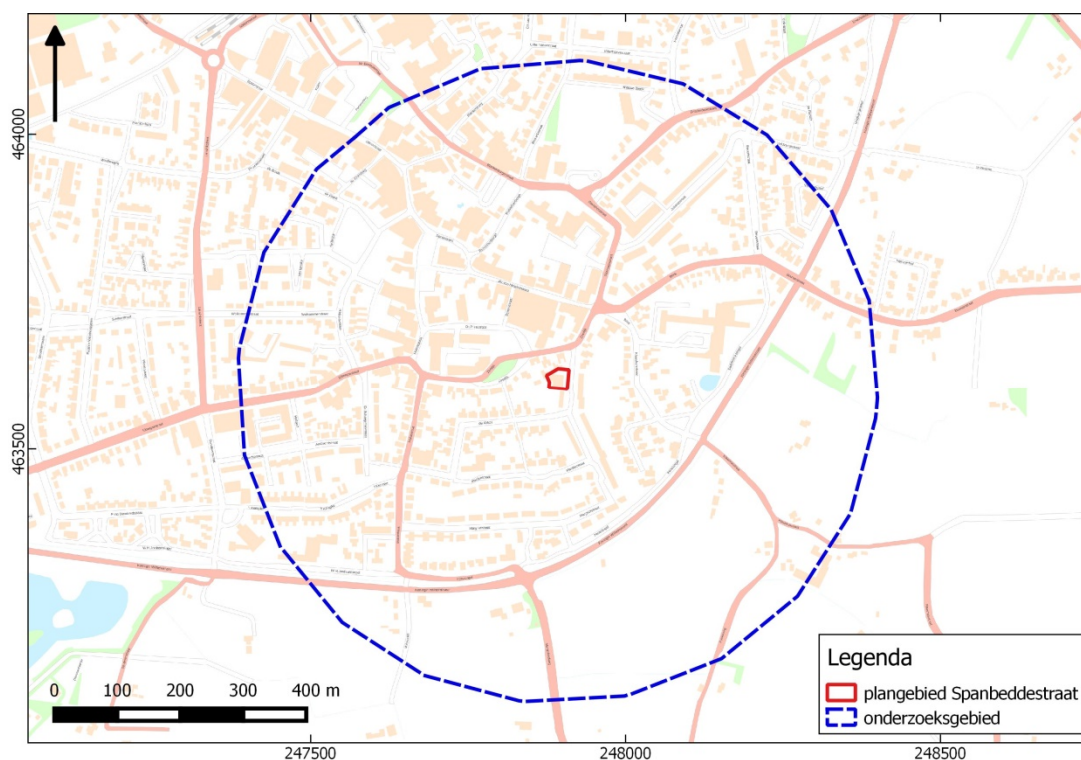
Samenvatting	5
1 Inleiding	7
1.1 Aanleiding onderzoek	7
1.2 Afbakening plan- en onderzoeksgebied	7
1.3 Administratieve gegevens	8
1.4 Huidige situatie en toekomstig gebruik	8
1.5 Gemeentelijke beleid	9
1.6 Onderzoeksdoel	10
2 Inventarisatie	12
2.1 Inleiding	12
2.2 Landschappelijke ontwikkeling	12
2.3 Archeologie	13
2.3.1 Bekende archeologische waarden	13
2.3.2 Waarnemingen	13
2.3.3 AMK-terreinen	14
2.3.4 Eerder archeologisch onderzoek	14
2.4 Historie	15
3 Conclusie	18
4 Verwachtingsmodel	19
5 Veldonderzoek	20
5.1 Beschrijving onderzoeksmethodiek	20
5.2 Vraagstelling	20
5.3 resultaten: lithologie, lithogenese en bodemontwikkeling	21
5.4 Resultaten: archeologie	21
6 Conclusie en verwachting	22
7 Selectieadvies	23
literatuur	24
BIJLAGE 1 AMZ-cyclus	25
BIJLAGE 2 Archeologische perioden	27
BIJLAGE 3 Geomorfologische kaart	29
BIJLAGE 4 Actueel Hoogtebestand Nederland	30
BIJLAGE 5 Bodemkaart	31
BIJLAGE 6 Waarnemingen, AMK-terreinen en onderzoeksmeldingen	32
BIJLAGE 7 Boorpuntenkaart veldonderzoek	33
BIJLAGE 8 Boorstaten veldonderzoek	34

1.1 AANLEIDING ONDERZOEK

De aanleiding voor het onderzoek vormt de geplande verbouw van de oude brandweerkazerne aan de Spanbeddestraat 4 te Haaksbergen, gemeente Haaksbergen (OV). Het huidige pand wordt verbouwd tot een aantal woningen. Daarbij vindt aan de noordzijde van het gebouw een uitbouw plaats (zie afbeelding 2). Op basis van het bestemmingsplan dient archeologisch onderzoek uitgevoerd te worden om aan te tonen dat eventueel aanwezige archeologische waarden niet onevenredig worden of kunnen worden geschaad door de geplande bouwactiviteiten.

1.2 AFBAKENING PLAN- EN ONDERZOEKSGBIED

Het plangebied betreft de Spanbeddestraat in Haaksbergen, gemeente Haaksbergen (OV), zie onderstaande afbeelding.

Afbeelding 1. Ligging van het plan- en onderzoeksgebied.

Het plangebied heeft een omvang van 915 m². Het daadwerkelijk te verstoren terrein (de aanbouw) is echter veel kleiner: circa 125 m².

Voor een beter begrip van de bodemkundige omstandigheden en de archeologie van de planlocatie is een groter gebied bestudeerd. Een zone van 500 m rondom het plangebied wordt voldoende geacht om de archeologische potentie van het plangebied in kaart te brengen. Deze zone wordt aangeduid als 'onderzoeksgebied'.

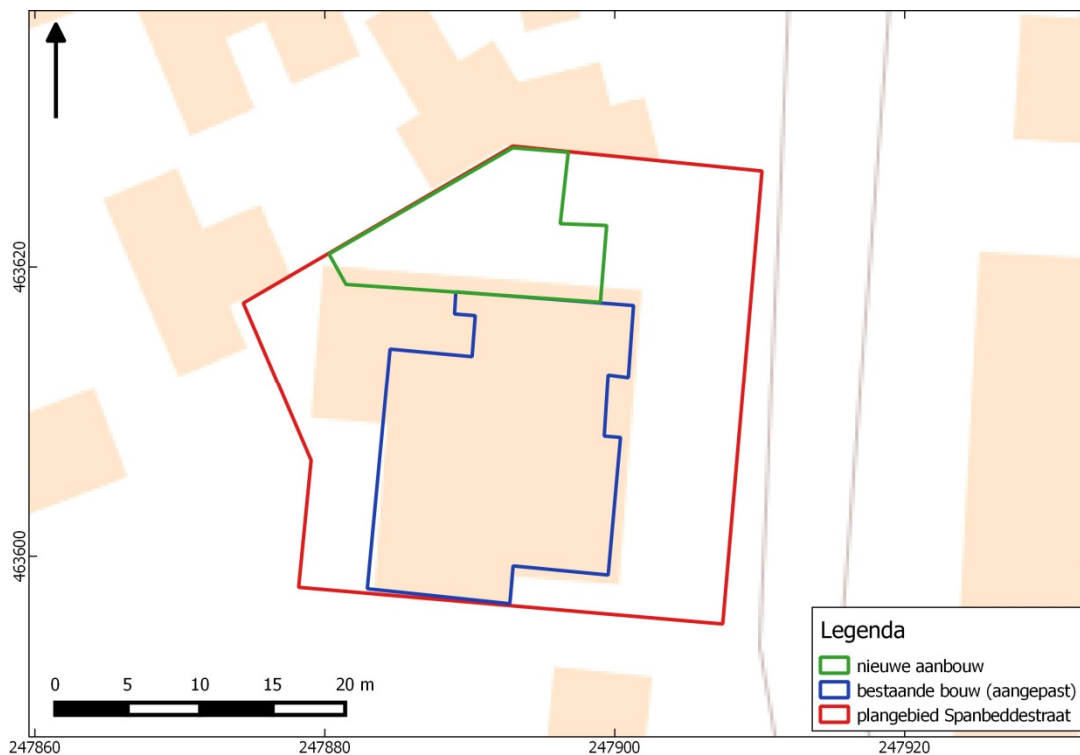
1.3 ADMINISTRATIEVE GEGEVENS

OBJECTGEGEVENS PLANGEBIED	
Opdrachtgever	BJZ.nu
Uitvoerder	Laagland Archeologie
Bevoegde overheid	gemeente Haaksbergen
Plaats	Haaksbergen
Gemeente	Haaksbergen
Provincie	Overijssel
Kaartblad	34E
Archeoregio	3, Overijssels-Gelders zandgebied
Centrum-coördinaat	247895/463610
Gezamenlijk oppervlak circa	915 m ²
Omvang bodemverstoring circa	125 m ²
Diepte geplande bodemverstoring	60 cm –mv
Onderzoeksaanmelding Archis3	4567464100
Opsteller onderzoek	E.W. Brouwer
Beheerder en plaats documentatie	Laagland archeologie VOF, vestiging Ommen.

Tabel 1. Objectgegevens.

1.4 HUIDIGE SITUATIE EN TOEKOMSTIG GEBRUIK

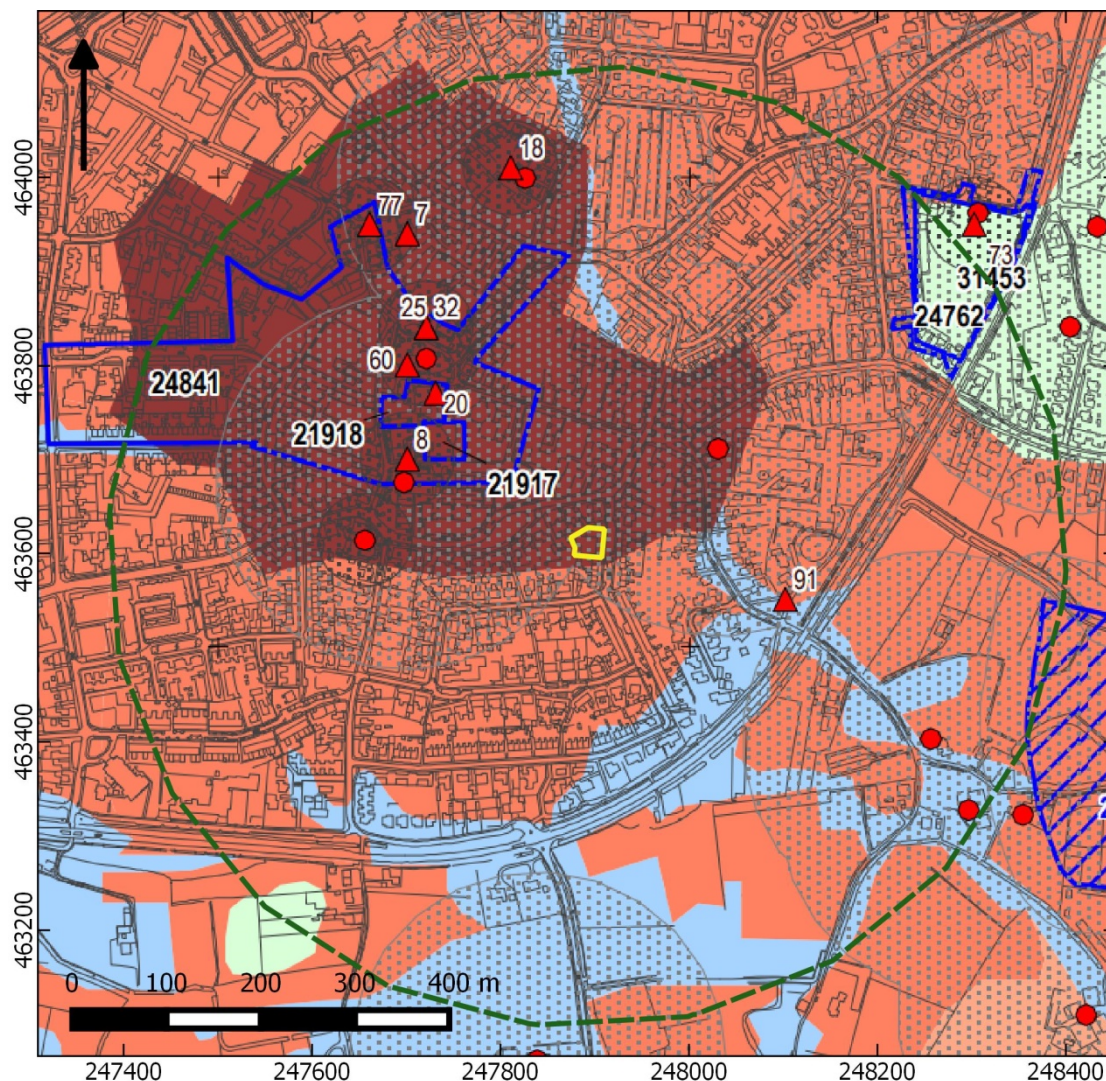
Het plangebied is momenteel grotendeels bebouwd. De huidige brandweerkazerne wordt omgebouwd tot woningen. Aan de noordzijde wordt het huidige gebouw uitgebreid met ongeveer 122 m² (zie onderstaande afbeelding). De nieuwbouw wordt tot een diepte van ongeveer 60 cm –mv gefundeerd.

Afbeelding 2. Huidige situatie (zalmroze) en de nieuwe situatie (blauw en groen).

1.5 GEMEENTELIJKE BELEID

Op de archeologische waarden- en verwachtingskaart van de gemeente Haaksbergen (zie onderstaande afbeelding) ligt het plangebied in de historische kern en in een zone van dekzandruggen en –koppen waaraan een hoge archeologische verwachting is toegekend. Op het dekzand ligt vermoedelijk een plaggendek, waardoor eventuele archeologische resten mogelijk goed geconserveerd zijn gebleven. Het beleidsadvies voor de historische kern is: streven naar behoud in situ, maatwerk in overleg met het bevoegd gezag. Op het bestemmingsplan is aan het plangebied een hoge archeologische verwachting gekoppeld. Archeologisch onderzoek is vereist indien het te verstoren oppervlak groter is dan 100 m² en de verstoringen dieper reiken dan 40 cm – mv.

Afbeelding 3. Uitsnede gemeentelijke archeologische beleidsadvieskaart. Het plangebied is geel omlijnd. Donkerrood: historische kern; rood: hoge verwachting, resten waarschijnlijk goed geconserveerd. Lichtblauw: middelmatige verwachting voor watergerelateerde objecten. Lichtgroen: lage verwachting

De omvang van de geplande verstoringen overschrijdt de vrijstellingsgrenzen zoals die in het vigerende gemeentelijk archeologiebeleid zijn aangegeven.

1.6 ONDERZOEKSDOEL

Het uitgevoerde onderzoek behoort tot de eerste fasen in het huidige archeologische onderzoeksproces (zie bijlage 1). Het bureauonderzoek heeft tot doel een archeologisch verwachtingsmodel op te stellen aan de hand van bestaande bronnen, en te bepalen of en zo ja welke delen van het plangebied in aanmerking komen voor vervolgonderzoek. Het verwachtingsmodel wordt getoetst en zo nodig aangevuld door middel van een verkennend booronderzoek. Op grond van de resultaten van dit onderzoek kan worden beoordeeld of en zo ja, welke vorm van vervolgonderzoek nodig is om de archeologische waarde van het gebied te kunnen vaststellen.

Voor realisering van de doelstelling wordt de volgende vraagstelling gehanteerd:

- *Wat is de fysisch-geografische situatie van het gebied?*
- *Hoe is de bodemopbouw in het plangebied en in welke mate is deze nog intact? Wat is de invloed van de geomorfologische en bodemkundige aspecten van het plangebied op bewoning en gebruik in het verleden?*
- *Welke bekende archeologische waarden (complextype, archeologische periode) bevinden zich in het plan- en onderzoeksgebied?*
- *Wat is bekend over het historisch gebruik van het plangebied in het verleden?*
- *Wat is de specifieke verwachting van het plangebied ten aanzien van archeologische waarden? (datering, complextype, omvang, diepteligging, gaafheid en conservering, locatie, uiterlijke kenmerken (artefacten en type indicatoren), mogelijke verstoringen)*

HOOFDSTUK **2** INVENTARISATIE

2.1 INLEIDING

In dit hoofdstuk worden de relevante landschappelijke ontwikkeling en huidige bodemkundige situatie beschreven. Tevens wordt ingegaan op de bekende archeologische waarden in de omgeving van het plangebied en de historische situatie. Voor wat betreft de in de tekst genoemde archeologische perioden wordt verwezen naar bijlage 2.

2.2 LANDSCHAPPELIJKE ONTWIKKELING

Het plangebied ligt op een keileemplateau (Formatie van Drenthe, Laagpakket van Gieten), afgezet onder het landijs van de voorlaatste ijstijd (Saalien, 238.000 – 126.000 voor heden). Daarop is in de koudste fasen van de laatste ijstijd (Weichselien, 116.000 – 11500 voor heden) door wind een dekzandpakket afgezet. In geologische boringen in de nabijheid van het plangebied is dit dekzandpakket ongeveer 3 m dik.¹ Voor zover bekend is het gebied gedurende het Holoceen nooit met veen bedekt geweest.²

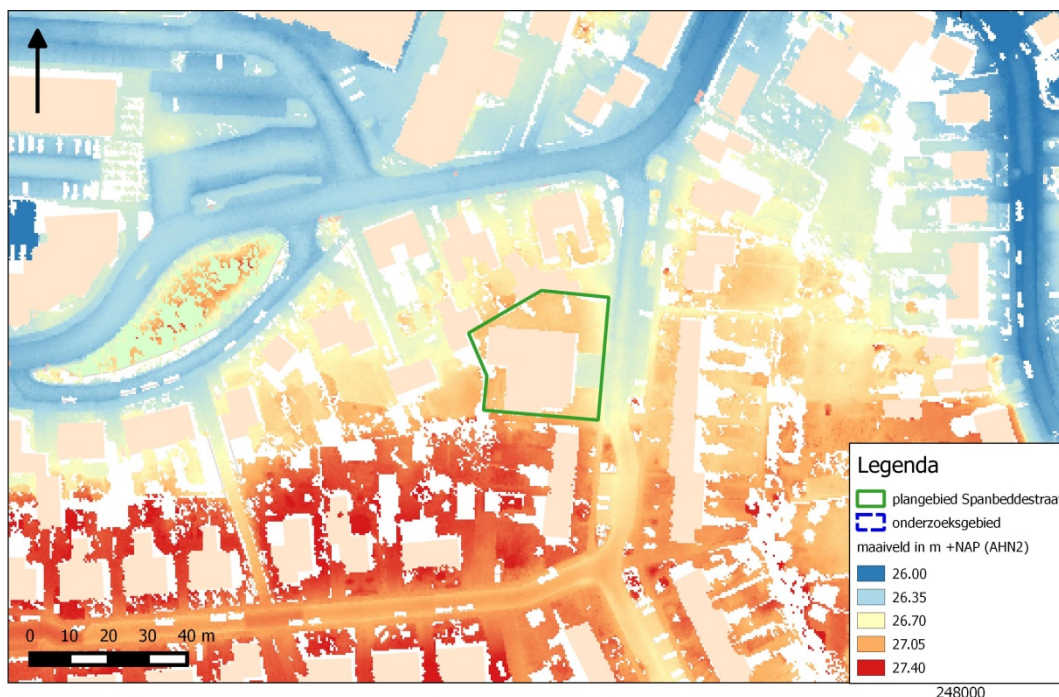
Geomorfologie

Op de geomorfologische kaart (bijlage 3) is het plangebied niet gekarteerd (bebouwde kom). In de omgeving komen dekzandruggen (3K14) voor. Ten oosten ligt een hooggelegen grondmorene (al dan niet met welvingen, 3L2a). Op basis van de gemeentelijke archeologische beleidsadvieskaart ligt het plangebied in een zone met dekzandruggen en – koppen.

Op het AHN (Actueel Hoogtebestand Nederland), zie bijlage 4 ligt het plangebied op de westelijke helling van een omvangrijke stuwwal. In het plangebied en haar omgeving is waarschijnlijk sprake van ophoging (zie onderstaande detailopname van het plangebied op het AHN).

¹ boring B34E0216, dinoloket.nl

² Vos e.a., 2013

Afbeelding 4. Detailopname van het plangebied op het AHN.

Bodem

Bodemkundig (bijlage 5) is het gebied eveneens niet gekarteerd. Op basis van het omliggende, wel-gekarteerde gebied en de gemeentelijke archeologische beleidsadvieskaart bevindt zich waarschijnlijk een hoge zwarte enkeerdgrond van matig fijn, leemarm zand in het plangebied. Deze enkeerdgrond is ontstaan door jarenlange bemesting met mestrijke minerale plaggen. Dit opgebracht dek is 50 – 100 cm dik.

2.3 ARCHEOLOGIE

2.3.1 BEKENDE ARCHEOLOGISCHE WAARDEN

Bijlage 6 toont de locaties van de bekende archeologische waarden en de uitgevoerde archeologische onderzoeken in de omgeving van het plangebied. In het plan- en onderzoeksgebied zijn geen bekende waarden geregistreerd.

2.3.2 WAARNEMINGEN

Binnen het onderzoeksgebied zijn diverse waarnemingen geregistreerd. Het gaat daarbij uitsluitend om vondstmateriaal (voornamelijk aardewerk) dat in de late middeleeuwen, soms in de nieuwe tijd is gedateerd. In de meeste gevallen zijn de waarnemingen te relateren aan een nederzittingscomplex.

2.3.3 AMK-TERREINEN

AMK-terreinen (= Archeologische Monumentenkaart) zijn terreinen waarvan bekend is dat zich archeologische resten in de grond bevinden. Het archeologisch belang daarvan is bovendien gewaardeerd. Zo zijn er AMK-terreinen van archeologisch belang, hoog, zeer hoog archeologisch belang en wettelijk beschermd AMK-terreinen van zeer hoog archeologisch belang). In het meest zuid-oostelijk deel van het onderzoeksgebied ligt een AMK-terrein van hoge archeologische waarde. Dit terrein is onderdeel van een esdekcomplex en bevat sporen van bewoning uit de vroege middeleeuwen. Het plaggendeek is ter plaatse ongeveer 75 cm dik.

2.3.4 EERDER ARCHEOLOGISCH ONDERZOEK

In de omgeving van het plangebied hebben eerder archeologische onderzoeken plaatsgevonden. De onderzochte locaties zijn afgebeeld in bijlage 6. Onderstaande tabel geeft de belangrijkste resultaten/conclusies van een selectie van de uitgevoerde onderzoeken.

ONDERZOEKS- NUMMER / TOPONIEM	TYPE ONDERZOEK / UITVOERDER, JAAR	RESULTATEN / CONCLUSIES
21917 <i>Pastorietuin IA</i>	Bureauonderzoek en IVO – karterende fase/ De Steekproef. 2007	Op basis van het bureauonderzoek worden resten uit de vroege en late middeleeuwen verwacht. Voor het veldonderzoek zijn zes boringen (boor Ø 12 cm) gezet. Het bodemprofiel is in alle boringen tot minimaal 130 cm –mv verstoord met recent bouwmetaal en puinresten. Onder het verstoord pakket bevindt zich de C-horizont. Archeologische resten worden niet verwacht. Advies is geen vervolgonderzoek uit te voeren.
21918 <i>Pastorietuin IB en Markt</i>	Bureauonderzoek/ De Steekproef, 2007	Vanaf de 9 ^e eeuw lag in de omgeving van het huidige Marktplaats een nederzetting. In het plangebied worden resten vanaf de late middeleeuwen verwacht. Voorafgaand aan eventuele graafwerkzaamheden wordt vervolgonderzoek aanbevolen.
24762 <i>Gemeentewerf</i>	IVO-karterende fase/BAAC, 2008	Er zijn 22 boringen (Ø 15 cm) gezet in een 20 x 25 m grid. In delen van het plangebied zijn deels intacte enkeerdgronden en haarpodzolgronden aangetroffen. De bovenste 35 – 145 cm is verstoord. In twee boringen zijn archeologische indicatoren aangetroffen (steengoedfragment uit de 15 ^e -17 ^e eeuw in het plaggendeek, houtskoolspikkels in B- en C-horizonten). Op basis van het uitgevoerde onderzoek worden archeologische resten uit de late middeleeuwen – vroege nieuwe tijd verwacht in het centraal noordelijke deel. Voor dit deel wordt vervolgonderzoek aanbevolen.
49425/ <i>Julianastraat</i>	Bureauonderzoek en IVO-verkennende fase/ BAAC, 2011	Binnen het plangebied worden resten vanaf de steentijd tot en met de nieuwe tijd verwacht. Voor het veldwerk zijn 6 boringen gezet (Ø 7 cm en 3 cm gats). Er is een intact plaggendeek aangetroffen met daaronder een oude akkerlaag met archeologische indicatoren (verbrand leem, puinspikkels en houtskool).
60111/ <i>Blankenburger- straat</i>	Bureauonderzoek en IVO – verkennende fase/RAAP, 2014	Op basis van het bureauonderzoek geldt een hoge verwachting voor de periode late middeleeuwen – nieuwe tijd. Voor het veldonderzoek zijn 5 boringen gezet (Ø 7 cm boor). De bodemopbouw bestaat uit verstoord bodemlagen en menglagen met stadsafval. Er worden resten vanaf de late middeleeuwen verwacht in de menglagen en de C-horizont. Geadviseerd wordt een archeologische begeleiding. In een selectiebesluit van de toenmalige regio-archeoloog (J.A.M. Oude Rengerink) is het terrein vrijgegeven.

Tabel 2. Selectie van onderzoeksmeldingen in het onderzoeksgebied.

2.4 HISTORIE

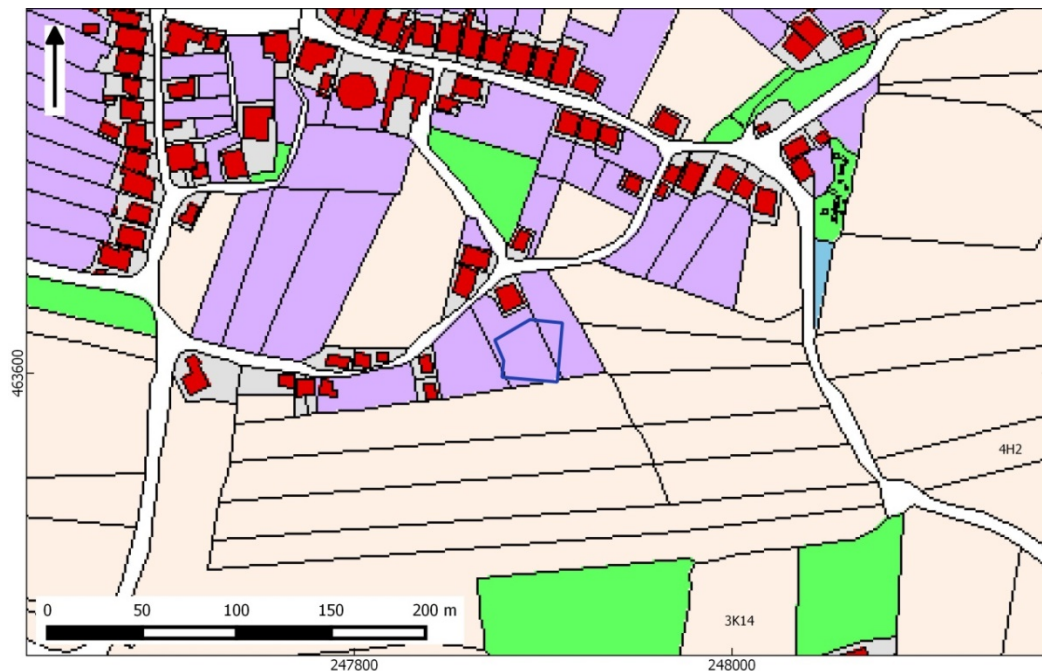
De oudste delen van Haaksbergen bevinden zich op de plek van de Markt³ (ten noorden van het plangebied, net buiten de afbeelding). Omstreeks 800 lag hier een boerenederzetting; er zijn resten van een houten kerkje gevonden (uit circa 1000), de voorloper van de huidige Pancratiuskerk. De eerste historische vermelding van Haaksbergen (“Hockesberghe”) dateert uit 1188.

³ Vissinga, 2007

A historical map of the Breda area, showing the city walls and surrounding streets. A blue circle is drawn on the map, indicating a specific location. The map is labeled with 'B E R G' and 'Wolkenkamerstraat'.

Ook op de eerste kadastrale kaart (circa 1832)⁴ is het plangebied en haar omgeving nog onbebouwd (afbeelding 6). Het terrein is op de OAT (Oorspronkelijke Aanwijzende Tafel) aangeduid als tuin. Het perceel grenst in het zuiden aan bouwland. Noordelijk van het plangebied bevindt zich nu bebouwing.

⁴ bron: hisgis.nl

Afbeelding 6. Uitsnede uit de eerste kadastrale kaart, circa 1832. De locatie van het plangebied is blauw omlijnd. Legenda: beige: bouwland, lichtgroen: weideland, paars: tuin (erf). Bron: hisgis.nl.

Door de stapsgewijze uitbreiding van Haaksbergen raakt het terrein vanaf 1955 geleidelijk bebouwd. Onderstaande kaart toont de situatie rond 1965.

Afbeelding 7. Uitsnede uit de topografische kaart van 1965. Het plangebied is blauw omlijnd. Bron: pdok.nl

Het huidige gebouw is in datzelfde jaar gebouwd.

HOOFDSTUK 3 CONCLUSIE

De conclusie wordt gegeven aan de hand van de beantwoording van de onderzoeksvragen uit paragraaf 1.6.

➤ *Wat is de fysisch-geografische situatie van het gebied?*

Het plangebied ligt in een zone met dekzandruggen en –koppen. Het dekzandpakket is ongeveer 3 m dik en ligt op keileemafzettingen uit de voorlaatste ijstijd. Geologisch ligt het terrein op de helling van een oostelijk gelegen stuwwal. Het terrein is voor zover bekend nooit met veen overgroeid. Op basis van de gemeentelijke archeologische kaart en oude topografische kaarten wordt in het plangebied een enkeerdgrond verwacht.

➤ *Hoe is de bodemopbouw in het plangebied en in welke mate is deze nog intact? Wat is de invloed van de geomorfologische en bodemkundige aspecten van het plangebied op bewoning en gebruik in het verleden?*

Vermoedelijk bevindt zich een enkeerdgrond in het plangebied en is het terrein in de vorige eeuw opgehoogd. Daarbij is waarschijnlijk een laag cunetzand van minimaal ongeveer 20-30 cm opgebracht voor de huidige bestrating. De ervaring leert dat bij bouwwerkzaamheden in de vorige eeuw vaak op grote schaal bodemingrepen hebben plaatsgevonden tijdens het bouwrijp maken van een perceel. Aangezien zich rondom het te onderzoeken perceel bebouwing bevindt, is de kans groot dat het plangebied tot grote diepte geroerd is.

➤ *Welke bekende archeologische waarden (complextype, archeologische periode) bevinden zich in het plan- en onderzoeksgebied?*

In het plan- en onderzoeksgebied zijn diverse waarden uit de late middeleeuwen geregistreerd, alsmede enkele waarden uit de nieuwe tijd. In de meeste gevallen gaat het om resten uit een nederzittingscontext. Op ongeveer 500 m ten zuidoosten van het plangebied bevindt zich een AMK-terrein met resten uit de vroege middeleeuwen onder een plaggendeck.

➤ *Wat is bekend over het historisch gebruik van het plangebied in het verleden?*

Het terrein is in historische tijden in gebruik geweest als bouwland en vanaf het begin van de 19^e eeuw als tuin/huiserf. Vanaf 1955 raakte de omgeving van het plangebied bebouwd. Het huidige brandweerkazernegebouw stamt uit 1965.

4 VERWACHTINGSMODEL

In dit hoofdstuk wordt een gespecificeerde verwachting voor het gebied gegeven op basis van de laatste onderzoeksvraag in par. 1.5.

- *Wat is de specifieke verwachting van het plangebied ten aanzien van archeologische waarden? (datering, complextype, omvang, diepteligging, gaafheid en conservering, locatie, uiterlijke kenmerken (artefacten en type indicatoren), mogelijke verstoringen)*

Indien in het plangebied resten van een enkeerdgrond aanwezig zijn/resteren, worden goed geconserveerde resten uit de periode neolithicum tot en met late middeleeuwen verwacht. Daarnaast kunnen resten uit de nieuwe tijd worden aangetroffen. Indien een plaggendek ontbreekt, is de kans op een goede conservering veel kleiner.

Eventuele nederzettingen uit het neolithicum hebben een omvang van 50 – 200 m² (kleine variant) of 200 – 1000 m² (middelgrote variant). Nederzettingen uit de periode bronstijd – middeleeuwen hebben meestal een omvang tussen 500 – 2000 m² (huisplaats) of meer dan 8000 m² (dorp).⁵

Waarden uit de periode steentijd – vroege middeleeuwen bevinden zich onder het plaggendek, in de top van de natuurlijke ondergrond. De natuurlijke bodem wordt hier gevormd door dekzand waarin zich een podzol heeft ontwikkeld. Resten uit de late middeleeuwen en nieuwe tijd zijn in het plaggendek te verwachten.

Eventuele resten bestaan uit vuursteenstrooiingen (voornamelijk neolithicum, in mindere mate bronstijd en ijzertijd). Daarnaast kan (gefragmenteerd) aardewerk worden verwacht, evenals houtskool, verbrande huttenleem en natuursteen. Deze vondstcategorieën bevinden zich aan of in het pleistocene zand, direct onder een plaggendek. Daarnaast kunnen grondsporen worden verwacht. Het gaat daarbij overwegend om paalkuilen, greppels en afvalkuilen en dergelijke. Deze bevinden zich in de top van de pleistocene ondergrond en kunnen zich tot op grote diepte uitstrekken.

Vanaf de late middeleeuwen kunnen funderingen en dergelijke worden verwacht, al zijn er geen aanwijzingen voor bebouwing in het plangebied op oude kaarten. Specifiek vanaf ongeveer 1832 zijn afvalkuilen en dergelijke te verwachten, samenhangend met de nabije bebouwing. Hierin zijn materialen als koolgruis, aardewerk en dergelijke te verwachten. Eventuele organische resten zijn vermoedelijk reeds vergaan of sterk aangetast. Het archeologisch belang van dergelijke resten is laag.

⁵ bron: Tol e.a., 2006.

HOOFDSTUK 5 VELDONDERZOEK

5.1 BESCHRIJVING ONDERZOEKSMETHODIEK

Het veldonderzoek heeft tot doel om meer inzicht te verkrijgen in de fysische situatie in het plangebied. Het dient de in het plangebied aanwezige bodems, de mate van verstoring en de aanwezigheid van potentiële archeologische niveaus in kaart te brengen. Aan de hand daarvan kan er voor het plangebied een gespecificeerd verwachtingsmodel worden opgesteld dat gedetailleerder en nauwkeuriger is dan een verwachtingsmodel dat louter gebaseerd is op bronnen en globalere bodem- en geomorfologische kaarten.

Het veldonderzoek is opgezet als een karterend booronderzoek (15 cm edelmanboor). Toen bij de eerste boring bleek dat het bodemprofiel tot in de C-horizont is verstoord, zijn de overige boringen met een 7 cm edelmanboor gezet. De boringen zijn verspreid over de nieuwbouwlocatie gezet.

In totaal zijn drie boringen gezet. Met een oppervlakte 125 m² komt dit neer op een boorgrid van 240 boringen per ha. De boringen zijn ingemeten met GPS met een nauwkeurigheid van 2 m. Relevante lagen van de boorkernen zijn gezeefd over een maaswijdte van 4 mm. De boorkernen zijn visueel geïnspecteerd op het voorkomen van archeologische indicatoren. Het bodemprofiel is beschreven volgens de norm NEN 5104 en ASB. De NAP-maaiveldhoogtes van de boringen zijn bepaald aan de hand van het AHN. De profielbeschrijvingen zijn opgenomen in bijlage 8. De boorpuntenkaart met de posities van de boringen is opgenomen in bijlage 7.

5.2 VRAAGSTELLING

Onderstaande onderzoeksvragen zijn leidend voor het veldonderzoek

- *wat is de aard (ontstaanswijze, textuur, kleur), diepteligging en ouderdom van de relevante natuurlijke afzettingen in de ondergrond ter plaatse van het onderzoeksgebied?*
- *wat is de aard (kleur, textuur, samenstelling), diepteligging, genese en gaafheid van natuurlijke en eventuele antropogene bodemhorizonten ter plaatse van het plangebied?*
- *wat is de aard, dikte en omvang van eventueel ter plaatse van het onderzoeksgebied voorkomende afdekkende lagen en de (geschatte) ouderdom daarvan (plaggendek, stuifzandlaag, kleidek, afvallaag, ophogingslaag)?*
- *tot welke diepte is sprake van een 'recente' bodemverstoring?*

5.3 RESULTATEN: LITHOLOGIE, LITHOGENESE EN BODEMONTWIKKELING

Het typerende bodemprofiel bestaat uit klinkerbestrating op een laag cunetzand van ongeveer 50 cm dik, gevolgd door verstoorde pakketten met een gezamenlijke dikte van ongeveer 50 cm. Op een diepte van ongeveer 1 m –mv ligt een C-horizont. De onderste laag van het verstoorde pakket bestaat uit matig siltig, matig grof zand dat geel/bruin/grijs van kleur is. Vermoedelijk is de top van de C-horizont in dit pakket opgenomen. De C-horizont ligt scherp begrensd onder het verstoorte pakket en bestaat eveneens uit matig grof, matig siltig zand. Dit zand is geel van kleur en bevat enkele roestvlekken. Naar onder toe wordt het zand donkerder van kleur. De C-horizont bestaat uit dekzand.

5.4 RESULTATEN: ARCHEOLOGIE

Het onderzoek heeft geen archeologische indicatoren opgeleverd. Tevens is geen plaggendek waargenomen, evenmin als sporen van bodemvorming.

CONCLUSIE EN VERWACHTING

De vraagstelling zoals weergegeven in paragraaf 5.2 kan nu als volgt beantwoord worden.

-wat is de aard (ontstaanswijze, textuur, kleur), diepteligging en ouderdom van de relevante natuurlijke afzettingen in de ondergrond ter plaatse van het onderzoeksgebied?

De natuurlijke ondergrond ligt op een diepte van ongeveer 1 m – mv (circa 25,90 m + NAP) en bestaat uit dekzand, afgezet door de wind gedurende de laatste ijstijd. Het gaat daarbij om geel tot donkergeel, matig siltig, matig grof en matig roesthoudend zand.

- wat is de aard (kleur, textuur, samenstelling), diepteligging, genese en gaafheid van natuurlijke en eventuele antropogene bodemhorizonten ter plaatse van het plangebied?

Er is alleen een C-horizont aangetroffen. Vermoedelijk was er oorspronkelijk sprake van een podzolbodem, maar deze zijn verdwenen of opgenomen in het verstoorde pakket. Anders dan een recent verstoord pakket zijn er geen antropogene bodemhorizonten waargenomen.

- wat is de aard, dikte en omvang van eventueel ter plaatse van het onderzoeksgebied voorkomende afdekkende lagen en de (geschatte) ouderdom daarvan (plaggende, stuifzandlaag, kleidek, afvallaag, ophogingslaag)?

Het verstoorde pakket heeft een dikte van ongeveer 1 m en is waarschijnlijk rond 1965 ontstaan tijdens het bouwrijp maken van het plangebied.

- tot welke diepte is sprake van een 'recente' bodemverstoring?

De bodem is tot ongeveer 1 m –mv verstoord.

HOOFDSTUK 7 SELECTIEADVIES

Op basis van het uitgevoerde booronderzoek is de kans klein dat het plangebied archeologische sporen bevat; de bodem is tot in de C-horizont verstoord. Er zijn geen archeologische indicatoren aangetroffen en die worden ook niet verwacht. Resten van een plaggendeek en/of sporen van bodemvorming zijn niet aangetroffen.

Om deze reden adviseren we geen vervolgonderzoek uit te voeren en het plangebied vrij te geven. De implementatie van dit advies is in handen van de gemeente Haaksbergen, hierin vertegenwoordigd door de archeologisch adviseur van de gemeente, de heer A. Vissinga (regio-archeoloog), 038 – 421 32 57, mail albert.vissinga@oversticht.nl

Mochten bij graafwerkzaamheden onverhoopt toch archeologische resten worden aangetroffen, dan geldt conform de Erfgoedwet (art. 5.10) een meldingsplicht. Dit kan bij de gemeente of haar regio-archeoloog.

literatuur

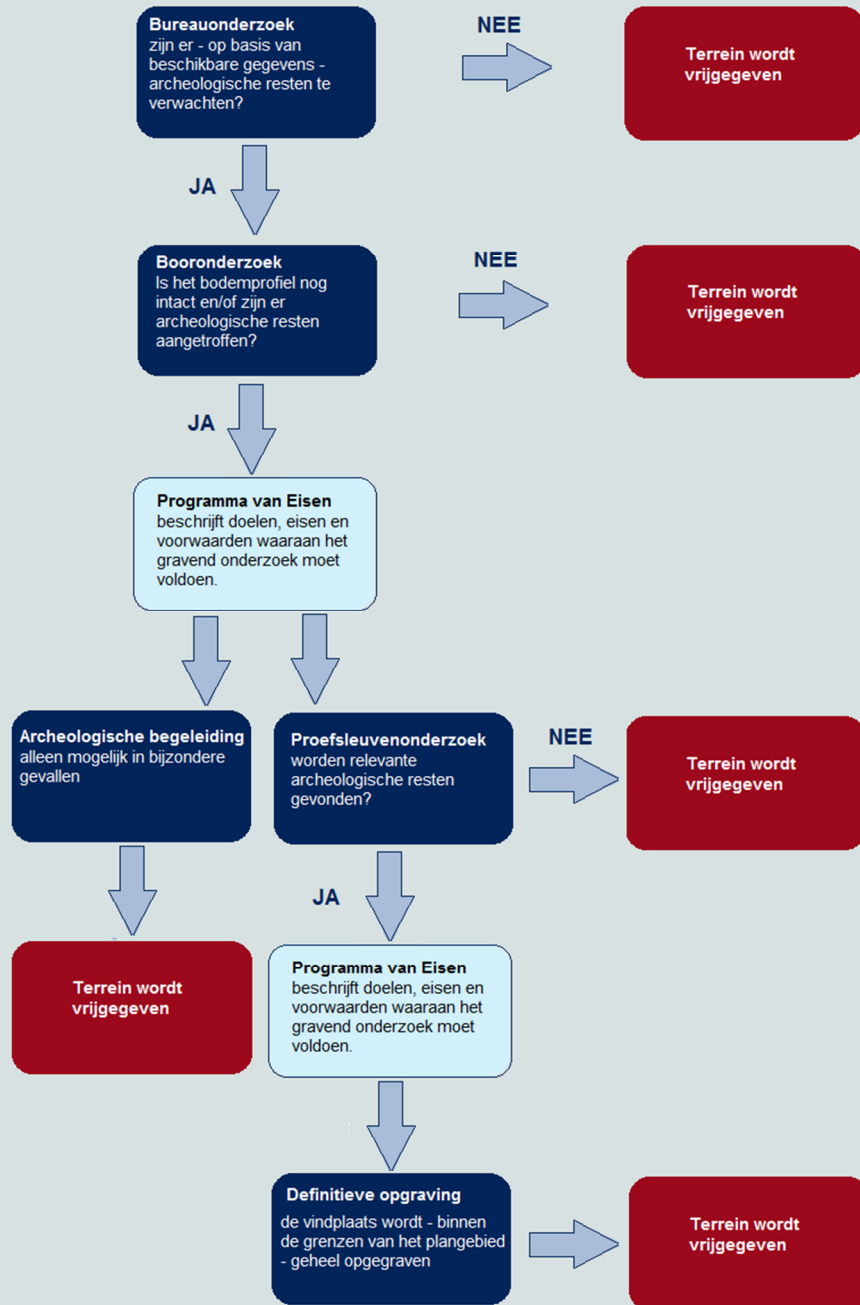
- *Berendsen, H.J.A., 2005 (1997). Landschappelijk Nederland. De fysisch geografische regio's. Assen.*
- *Berendsen, H.J.A., 2008. De vorming van het land. Assen.*
- *Bosch, J.H.A., 2008. Archeologische Standaard Boorbeschrijvingsmethode versie 1.1. Op basis van de Standaard Boorbeschrijvingsmethode versie 5.2. Deltares-rapport 2008-U-R0881/A.*
- *Goossens, E., 2014. Plangebied Blankenburgerstraat te Haaksbergen, gemeente Haaksbergen; archeologisch vooronderzoek: een bureau- en inventariserend veldonderzoek (verkennd veldonderzoek). RAAP-notitie 4750. Weesp.*
- *Hogenstijn, C.M., 2012. Een perfecte lantcaerte van Overijssel. De kaarten van Overijssel door Nicolaas ten Have in het licht van hun tijd. Zwolle.*
- *Kalisvaart, C.C., 2008. Haaksbergen, plangebied Voormalige Gemeentewerf. Inventariserend veldonderzoek (karterende fase). BAAC-rapport V-08.0388. Deventer.*
- *Miedema, F.R.P.M., 2012. Haaksbergen Plangebied Julianastraat. Bureauonderzoek en Inventariserend veldonderzoek (verkennende fase). BAAC Rapport V-11.0409. Deventer*
- *Mulder, E.F.J. de., 2003. De ondergrond van Nederland. Groningen.*
- *Nederlands Normalisatie-instituut, 1989. Nederlandse Norm NEN 5104, Classificatie van onverharde grondmonsters, Nederlands Normalisatie-instituut Delft.*
- *Tol, A.J., J.W.H.P. Verhagen en M. Verbruggen, 2006. Leidraad inventariserend veldonderzoek; Deel: karterend booronderzoek v2. SIKB*
- *Vissinga, A., 2007. Haaksbergen, Pastorietuin IA (OV.). Een Inventariserend Archeologisch Veldonderzoek. Steekproef-rapport 2007-04/08A. Zuidhorn.*
- *Vissinga, A., 2007. Haaksbergen, Pastorietuin IB & Markt (OV.). Een archeologisch bureauonderzoek.*
- *Vos, P. & S. de Vries 2013: 2^e generatie palaeogeografische kaarten van Nederland (versie 2.0). Deltares, Utrecht. Op 15 mei 2015 gedownload van www.archeologieinnederland.nl.*

Archeologische databases / internetbronnen

- *ArchisIII*
- *www.boorstaten.nl*
- *www.topotijdreis.nl*
- *www.hisgis.nl*

BIJLAGE 1 AMZ-CYCLUS

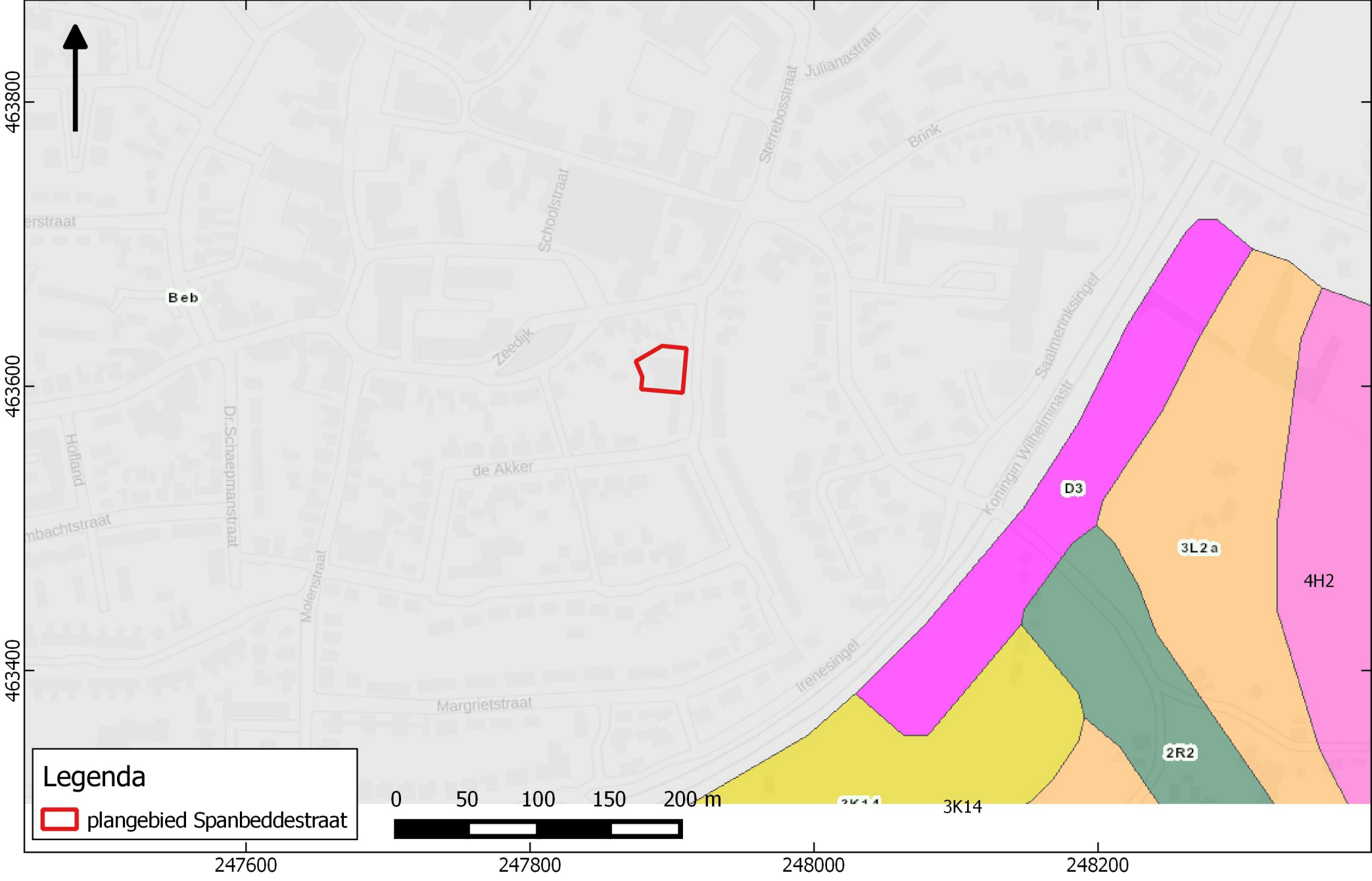
Stappenplan archeologie (AMZ-cyclus)

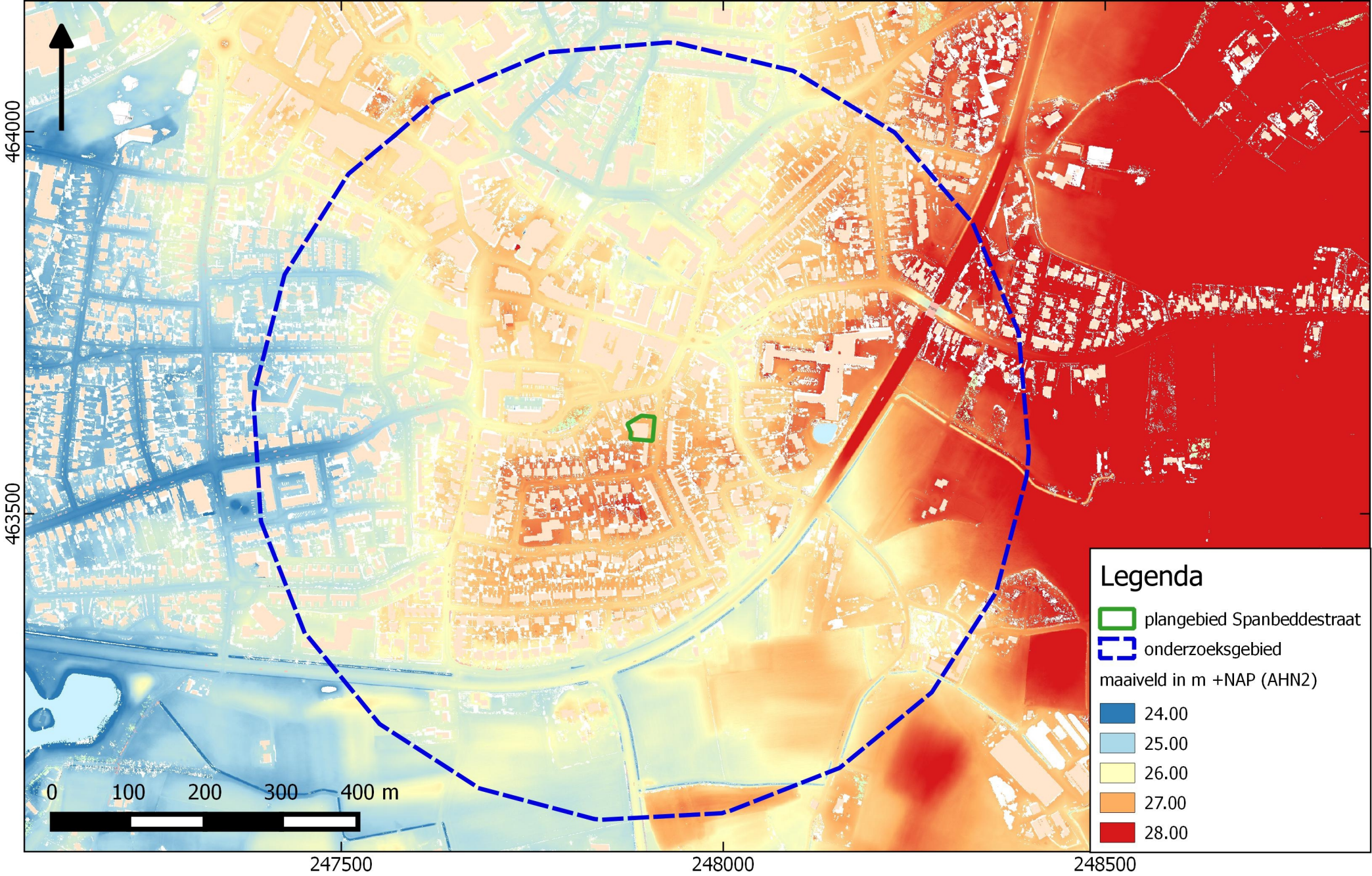
BIJLAGE 2 ARCHEOLOGISCHE PERIODEN

Archeologische perioden			Datering	
Nieuwe tijd		C	1795	
		B	1650	
		A	1500	
Middeleeuwen		Laat	1250	
		Vol	1050	
		vroeg	Ottoons	900
			Karolingisch	725
Merovingisch	450			
Romeinse tijd		Laat	270	
		Midden	70 na Chr.	
		Vroeg	15 voor Chr.	
Prehistorie	IJzertijd	Laat	250	
		Midden	500	
		Vroeg	800	
	Bronstijd	Laat	1100	
		Midden	1800	
		Vroeg	2000	
	Neolithicum	Laat	2850	
		Midden	4200	
		Vroeg	4900/5300	
	Mesolithicum	Laat	6450	
		Midden	8640	
		Vroeg	9700	
	Paleolithicum	Jong	35.000	
		Midden	250.000	
		Oud		
© Monolithic archeologie 2013				

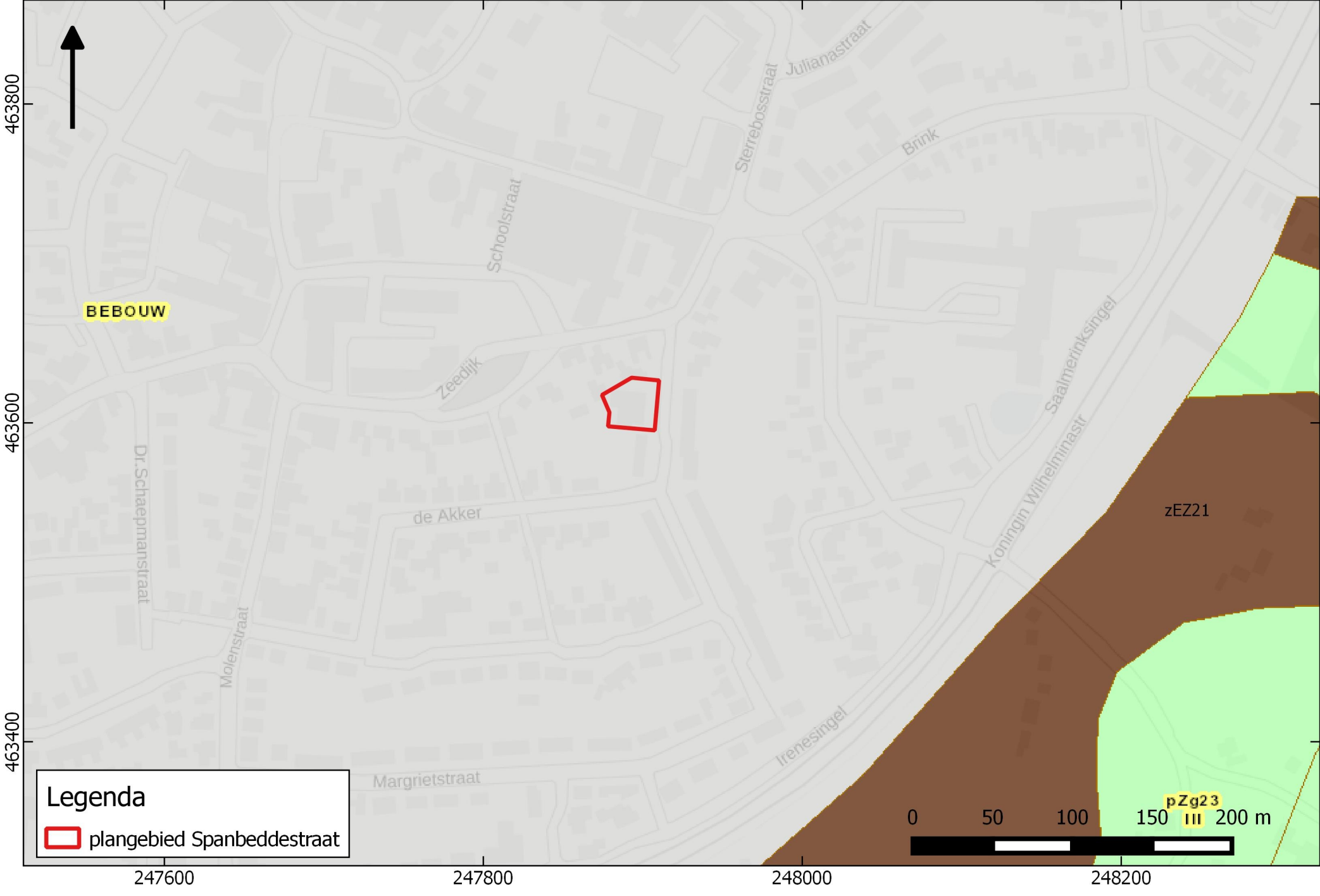
BIJLAGE 3 GEOMORFOLOGISCHE KAART

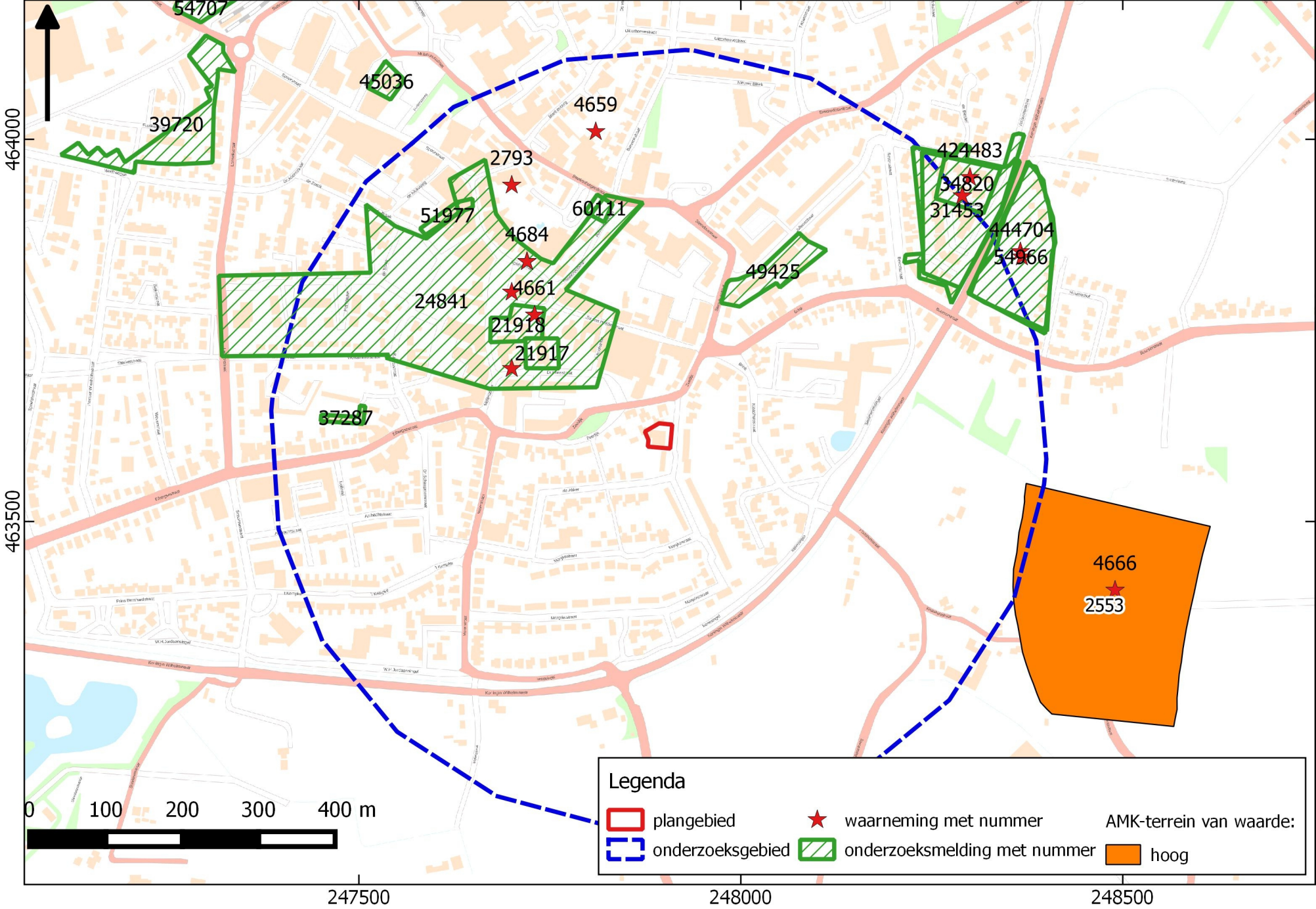
BIJLAGE 4 ACTUEEL HOOGTEBESTAND NEDERLAND

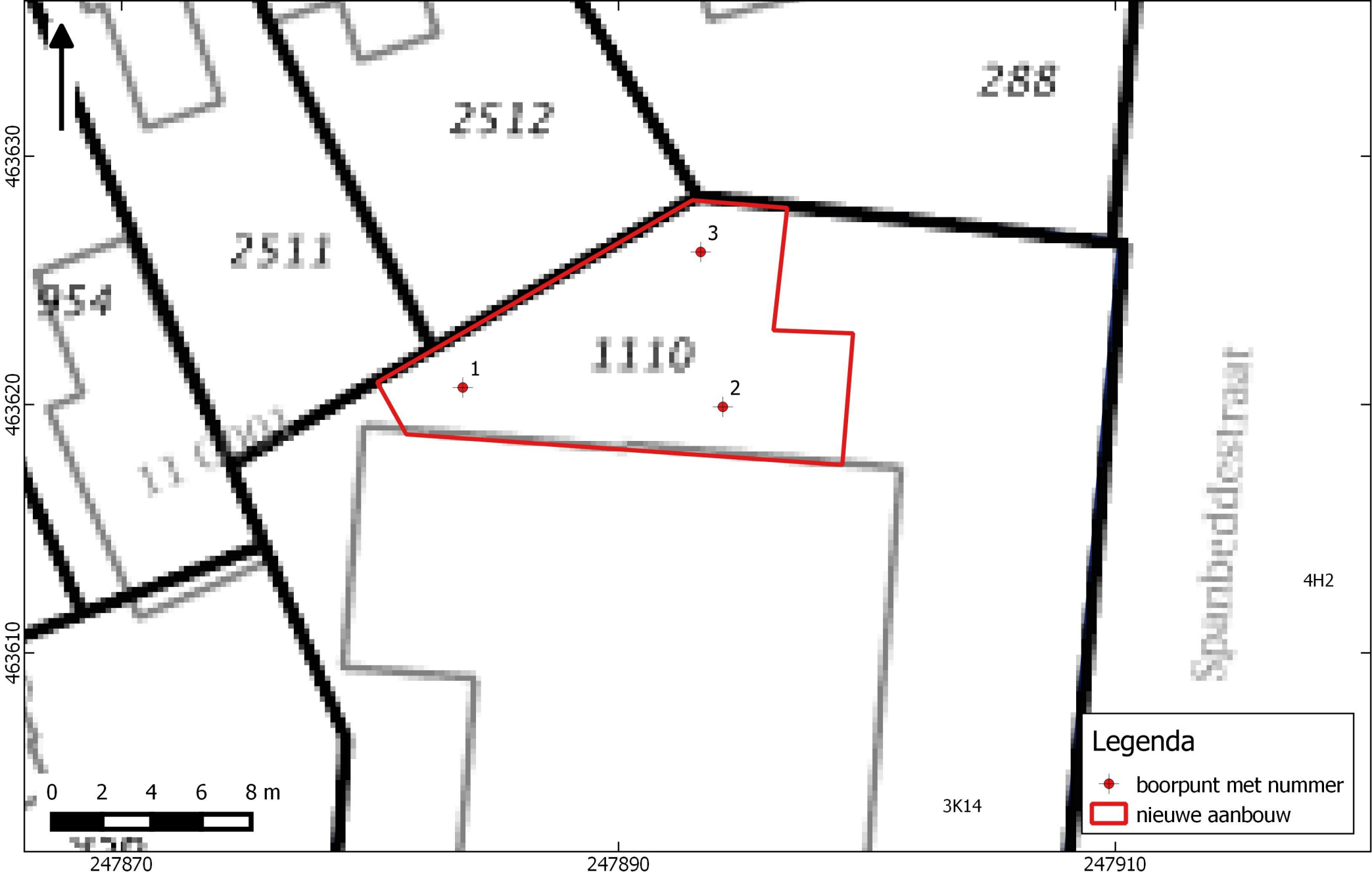
BIJLAGE 5 BODEMKAART

BIJLAGE 6 WAARNEMINGEN, AMK- TERREINEN EN ONDERZOEKSMELDINGEN

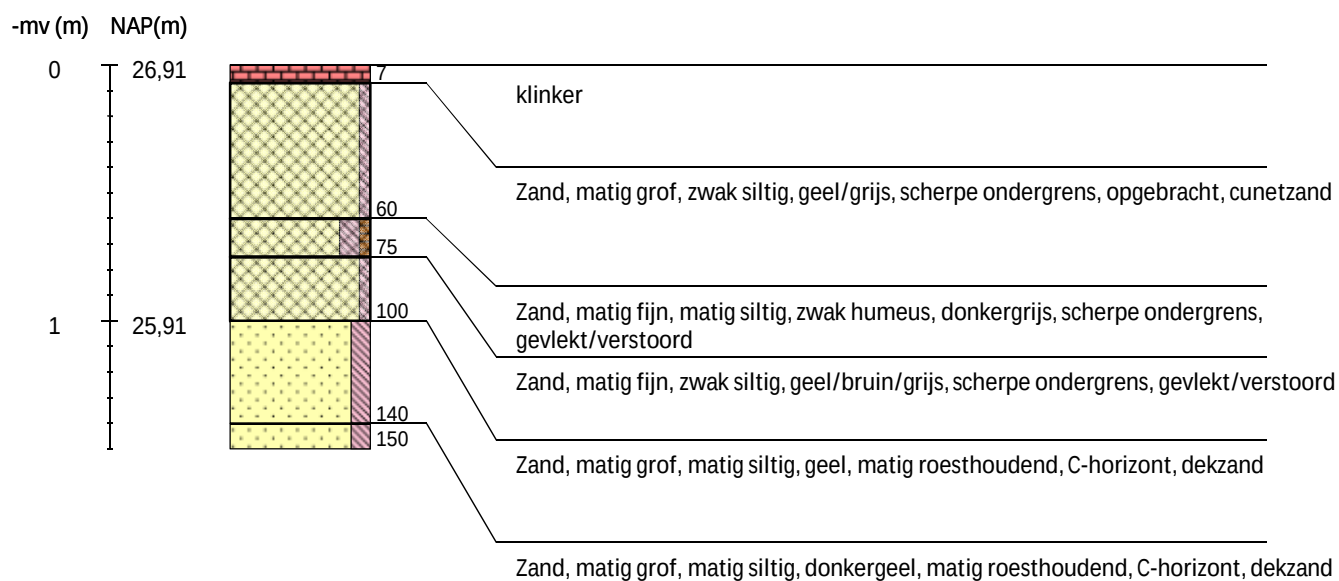

BIJLAGE 7 BOORPUNTENKAART VELDONDERZOEK

BIJLAGE 8 BOORSTATEN VELDONDERZOEK

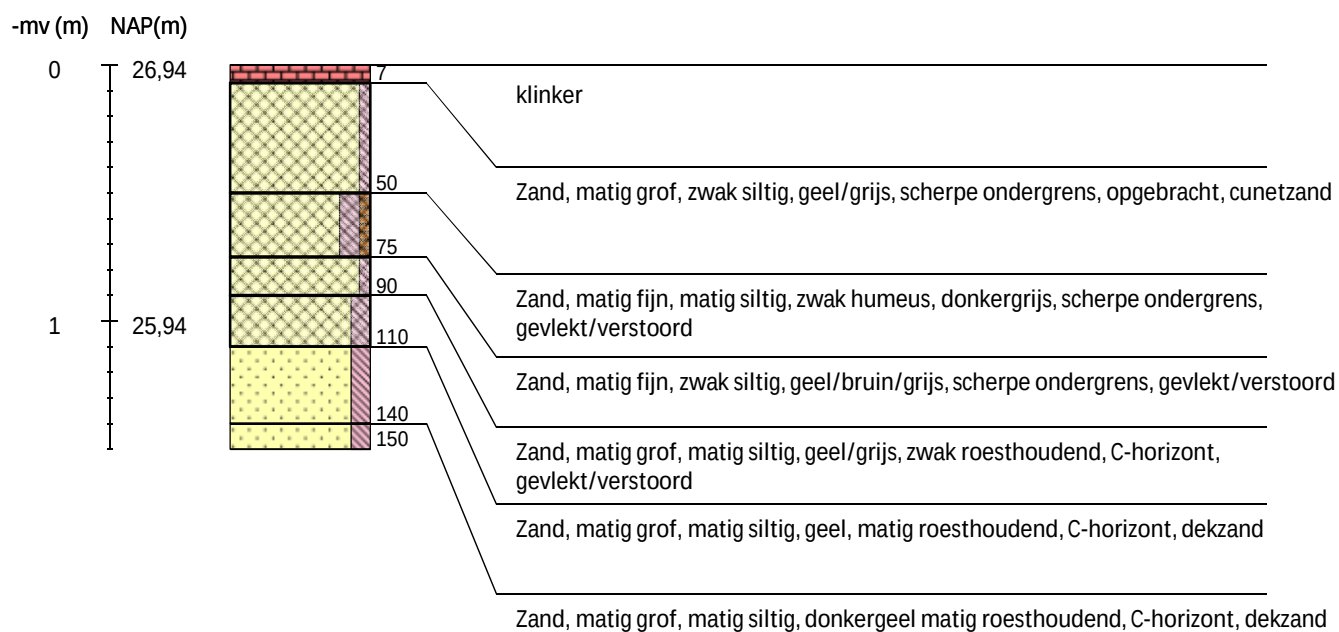
Boring 1 RD-coördinaten: 247884/463621 - Edelmanboor Ø 7 cm

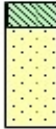
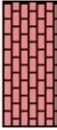
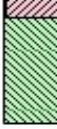
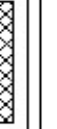
Boring 2 RD-coördinaten: 247894/463620 - Edelmanboor Ø 7 cm

Boring 3 RD-coördinaten: 247893/463626 - Edelmanboor Ø 7 cm

Legenda (conform NEN 5104, boorbeschrijvingsnorm van NITG-TNO en ASB)

Zand Zand, zwak siltig Zand, matig siltig Zand, sterk siltig Zand, uiterst siltig Zand, kleilig	Veen Veen, mineraalarm Veen, zwak kleilig Veen, sterk kleilig Veen, zwak zandig Veen, sterk zandig	Diversen Verharding Water Zandmediaan uiterst fijn < 105 µm zeer fijn 105 - < 150 µm matig fijn 150 - < 210 µm matig grof 210 - < 300 µm zeer grof 300 - < 420 µm uiterst grof 420 - < 2000 µm
Klei Klei, zwak siltig Klei, matig siltig Klei, sterk siltig Klei, uiterst siltig Klei, zwak zandig Klei, matig zandig Klei, sterk zandig	Grind Grind, zwak zandig Grind, matig zandig Grind, sterk zandig Grind, uiterst zandig Grind, siltig	Zandsortering goed gesorteerd D₆₀/D₁₀ < 1,8 matig gesorteerd D₆₀/D₁₀ 1,8 < 3 slecht gesorteerd D₆₀/D₁₀ > 3
Leem Leem, zwak zandig Leem, sterk zandig	Overige toevoegingen zwak humeus matig humeus sterk humeus zwak grindig matig grindig sterk grindig verstoorde laag	Kalkgehalte kalkloos geen opbruising kalkarm minder dan 0,5% CaCO₃ ca. 0,5 - 1 à 2 % CaCO₃ hoorbare opbruising, zichtbare opbruising, circa 0,5 - 1 à 2 % CaCO₃ 1 à 2% CaCO₃ Begrenzing onderliggende laag scherp overgangsgebied < 0,3 cm onscherp overgangsgebied 0,3 - < 3 cm diffuus overgangsgebied 3 cm - < 10 cm Inclusies/archeologische indicatoren weinig < 1% matig 1-10% veel > 10%